

ГОДИНА II.

# ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 33.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 ГОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУ.

## ЉУБАВ НИЈЕ ШАЛА.

Шаљива игра у 1 радњи, по туђој мисли од А. Хаџића.

(Наставак.)

### ПОЈАВА ДЕСЕТА.

Златко (сам.)

**Златко.** Да, ићи ће то, као да је намазано, али не на овоме него на другоме свету. (Погледа на сат.) Још само пег тренутака, па је онда свему крај! (Чује се с поља весела песма у четири гласа.) Шта је то? Је ли то пародија на моје јаде, или је моја надгробна песма? (Гледа кроз прозор.) Није ни једно, ни друго, већ весела браћа уживају овај леи свет, коме ћу ја још за мало на веки збогом остај рећи! (Купање на вратима.) Нема сумње, то је Милица! (Комичном одважношћу) Слободно!

### ПОЈАВА ЈЕДАНАЕСТА.

**Рокса** (проста, весела девојка, с корпом на руци) и пређашњи.

**Рокса.** Добар дан, господине!

**Златко** (као да му је камен пао са срца.) Хвала ти, Боже! То није Милица, већ моја праља! Чисто бих је пољубио од радости! (На глас.) Да Бог да, Роксо! Које добро?

**Рокса.** Опростите ако сам уневреме дошла! Сутра, знате, перемо кошуље, па сам дошла по ваше нечисто рубље, а ево донела сам вам и огрлице. (Вади из котарице неколико огрлица и меће их на сто.) Мати вас моли, господине, да се не срдите, што вам их тек данас шиље.

**Златко** (и нехотиче) Добро, добро, и тако их не ћу више требати!

**Рокса.** Зар се спремате на пут?

**Златко.** На далеку пут!

**Рокса.** А куда тако!

**Златко.** У недођин!

**Рокса.** Је ли то далеко?

**Златко** (уздихући.) До на крај другог света!

**Рокса.** Е, па желим вам сретан пут, господине! Али кад се вратите, је л' те, да не ћете на нас забравити? (Хоће да иде.)

**Златко.** Стани, Роксо, још на једну рећ!

**Рокса** (приближујући му се.) Заповедајте, господине!

**Златко** (у почетку разговора мало збуњен, види му се, да не зна, како ће да почне.) Шта оно хтедох рећи? Да! Како се оно зовете?

**Рокса** (зачуђено.) Сада Рокса, пре тога Роксица, а мати ме зове по гдекоји пут и Роксандом.

**Златко.** Да, да, Рокса! Е, па реци ми, Роксо, али знаш онако као што се оно каже, онако од срца, дали си се ти већ у кога загледала?

**Рокса** (зачуђено.) Бог с вама, господине, а шта ме то питате? (Стидљиво.) Ваља да не мислите —

**Златко** (брзо.) Боже ме сачувај! Ја то питам из другог узрока! Па за то само искрено, дете моје!

**Рокса** (поверљиво.) Та, знате, онако, ако ћу истину да кажем, то морам рећи, да ми се допада наш сусед Јаша. Ох, та да га видите, господине, знам да би се и вама допао. Кажем вам први момак у вољу! Па ако ме за то питате, што бисте нам може бити хтели помоћи, да се што пре узмемо, то вас лепо молим, да му будете на руци, да постане варошким пандуром.

**Златко.** Хајд', хајд', побринућемо се већ! Али реци ми, молим те, да ли ти волиш твога Јашу баш искрено, онако што но наши кажу од срца?

**Рокса.** Те још како! Волим Јашу него све цареве благо!

**Златко.** Тако? Е, па, лепо! А твој те Јаша тако исто радо има, је ли?

**Рокса.** То се зна! (На једанпут дрекне) Ао! Тешко си га мени! Ви ваља да знате, да мој Јаша још коју другу радо гледа, па ми не ћете то да кажете!

**Златко.** Није него још шта! Ја твог Јашу и не познајем! Дакле твој те Јаша тако воли, да би готов био за тебе и умрети?

**Рокса.** Охо! Он је кадар за моју љубав учинити још и више шта!

**Златко.** Шта! Још више? Е, није него ротеве! А је ли он то теби баш сам собом казао! Је ли ти то баш из његових рођених уста чула?

**Рокса.** Него! Најмање сто пута!

**Златко** (свечано.) Сад пази добро! Ако вам се не би допустило да се узмете, би ли ти твога Јашу за реч ухватила, да с тобом заједно умре?

**Рокса** (врсти се.) А, Бог свама, господине, шта то говорите! Чисто ме уплашисте!

**Златко.** Није ми ни на крај памети, да те плашим! За то те и опет питам, би ли ти

у таком случају готова била шњиме заједно умрети?

**Рокса** (уплаши се, а после се смеје.) Опростите, господине, али како можете тако лудо питати? Ако ми је до умирања, не треба ми Јаше? Но, то би тек лепа парада била, да заједно умремо, ако се не бисмо могли узети! Нисмо још јели бунике да тако што урадимо! Немојте ми замерити, господине, али мени се чини, да сте данас добре воље, па се хоћете мало да шалите. Нека вас, млади сте, добро вам стоји, ја може вам бити. Да умремо! Није него чварака! Ко је још умрљо, што га је љубав морила! Ха, ха, ха! Сретан вам пут, господине! (Одлазећи за себе.) Ала ми је жао господина Златка! Мора да је на нешто нагазио, кад тако говори. Сиромах, сиромах! Баш ми га је жао! (Оде.) (Наставиће се.)

## О С М Е Ш Н О М Е.

И старији и нови естетици много су се мучили а и данас се још муче, да протумаче, шта је смешно. По тој њиховој муци могли бисмо овако обележити шта је смешно. Смешно је нека мана и нескладност, која нам не наноси бола и квара, и која нас још мора да затече из ненада.

Да разјаснимо с неколико примера што смо рекли.

Смешан је човек, који сече грану а ногама стоји на оној страни која ће да отпадне. Смешан је, јер не види свеизмеђу узрока и последице. Смешна је баба, која је обећала девојкама шест кокошијих јаја, само да је пусте у коло, а када је почеше окретати обећада је и кокош, само да је пусте из кола. Смешна је двојако: прво што се наврнула као млада девојка и косу наврнула, а друго што се хватала у коло. По комичној противности између цели и средстава смешан је онај, који је пошао да купи наочаре, да би могао читати. По комичној неразумности сила смешан је Ђосо, који не да Босне, него још вели: „Цар нека господари у Стамболу, а ја ћу у Босни: а лијепо му стоји, доелен се ја не ражљутим.“ Смешан је комичним признавањем ненаданог појава те кривом заменом ствари и прилика бачванин, који је пред папагајем, кад му је овај одговорио да је магарац, скинуо шешир и рекао: „Опрости, господару, ја сам мислио, да си птица!“ Смешан је Ера, који је рекао Турчину, кад му се кривом подвукло под улар у место

кобиле: „Будли ме превари: али кад се брже потурчи, кад ли чалму стече?“ Смешан је на послетку по том истом безумљу крај умља циганин, који је у туђем оделу ишао на свадбу, па се развикао на магаре: „Уклони ми се с пута, бре, доклен ти није глава полетела! Или зар не знаш ко сам и куд идем?“

Све је то смешно, јер нескладношћу својом изазива смех, али без бола.

И ако смешно производи смех, то смо ипак ево овај час видели, да је смешно услов за смех, те тако по природном реду иде пре њега. Где нема ништа смешнога, ту не може бити места ни смеху, ако је иначе памет здрава и читава.

Како смо огледали смешно, то сад не можемо, а да не рекнемо коју и о смеху.

Смех је, и ако се то гдекоме и учини смешно, сила у себи озбиљна. Да то боље докучимо, нека нам је допуштено, да свратимо мисли на онај тајни савез између смеха и плача. Ко не зна од нас, да најжешћи бол наше душе бунке кадшто смехом, а најживља радост да се често јавља у сузама. Суза је света. Света је суза мајчина, проливена на гробу детета свога. Света је суза сиротињска и многа друга. Али ко ће одрећи милину небескога чара осмеху, којим се смеје сретна мати на мило чедо своје? А ко опет не зна да и једно и друго може бити напелена образина за највеће хуље, који знају и плавати лажно и смејати се издајнички? Што Жан Пол вели о

капљи сузе, да је дуга у свима бојама наших осећаја, да је росна капља захвалности, вода свадљивица јарости, то би се исто могло рећи и о смеху. Још ћемо навести, како обадва та противна елемента служе највећим умовима за велике књижевне цели. Тако је н. пр. највећи хумориста романских народа Сервантес у свом Дон Кихоту извео ону исту опреку између идеализма и реализма, коју је трагично израдио Гете у својој Тасу.

Смех је по свом утицају на прилике у нашем животу сила, која нас разблажује, која нам добра чини. Солгер му надену лепо име росе небеске, која нас разгаљује, која нас пере од простачине, и која нас крепи у тежњи нашој за узвишеним. Смех је дакле победа наша над противностима у животу. Највеличанственији су примери за то трагични јунаци Хамлет и Ричард II. у Шекспира и Ајас у Софокла, који се наврху несреће своје смеју и њој и себи, па и самој имену својој.

(Наставиће се.)

## Д И Ш Т И Њ И.

### СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Дона Дијана.“) Шаљива игра у 5 чинова, од Морета, по преради К. А. Вестовој превео Милорад Поповић Шапчанин, приказивана је на нашој позорници по други пут 12. марта.

Дона Дијана, једна од најдивнијих шаљивих игара светске књижевности, уједно је и једна од најудеснијих прилика за развитак одабране и промишљене глумачке вештине. То важи особито за три главне особе: За Дону Дијану (Сајевићка), за дон Цезара (Сајевић) и за Перина (Недељковић). Сајевићка је и разумела и осетила замашај и дубљину свога задатка; она је дала прилику свакоме уверити се, да никаква глумачка појава не може загрејати публике, ако се сама не загреје и не занесе значајем, што га приказује. Поред све добре игре, дон Дијана је толики задатак за глумицу првога реда, да ће и г. Сајевићка имати сваки пут што додати или изменити, кад год буде на ново размишљала о тој бујној појави. — Сајевић је задобио пажњу публике особито топлим љубавном изјавом и може се рећи, да му је пошло за руком, привезати је до краја за своју игру. — Но ни дон Дијана, а дон Цезар ни толико, нема тих кланаца и прудова за глумачког бродара, што га има Перин. И у Дијане и у Цезара има страсти, има жара, глумац може да се загреје. Али у Перину нема ни једне непосредне зраке, свака је поларисана. Недељковићу препоручујемо, да се свом својом вредношћу лати студије тог доброћудног љубавног шерета, тог племенитог сводиоца. За сад су му најзгодније биле кратке појаве са Флоретом. Ту вољу ваља да рашири што већма и по осталој удози, где га не изазивају враголије Флоретине, што их је Л. Маринковићева са мало али довољно прта изнела на видик. — 3 —

### П О З О Р И Ш Т Е.

\* (Народно позориште у Загребу.) „Народне Новине“ говорећи о представи опере „Ил троваторе“ на народном позоришту у Загребу, веле о неумесном плескању ово: „Не можемо пропустити ове прилике, а да оперне слушаоце наше не замолимо, да се уздрже од одобравања или чак плескања док се још пева. Осим што прераним одобравањем буне певаче, одузимају слушаоцима и најбољи ужитак. По свршетку арије и на свршетку призора има увек до-

вољно времена и прилике да се певачу изрази одобравање. Сваки ће певач и свака певачица бити сигурно много захвалнија, кад им се на свршетку арије или призора буде повлађивало, јер ће тада знати, да им се повлађује цело певање, док им се сада по уобичајеној клаки одобрава само један глас, који кренуо из грла изтисну“.

\* (Народно позориште у Загребу.) Опера „Фауст“ нема никакво среће на загребачкој позорници. Кад се 22 о. м. по други пут давала, догодила се незгода, која се лако могла прекренути у ужасну несрећу. У последњем призору, где анђели дижу у небо Маргариту, примадона Бартова, уздигнута справом за летење око два хвата висине изнад позорнице, на једанпут паде наузнак на тле. Беше то призор тим грознији, што је био електричном светлошћу осветљен. Ужас целе публике, особито нежњога сполу, не да се описати. Неке осетљивијих живаца женске пале су у несвест. Хвала срећи у несрећи није се певачици Бартовој ипак ништа догодило. Завеса за њеним леђима запретила је нагли над, а слуга позоришни Ловра Гливарца, који се баш испод справе за летење десно био, дочекао је сироту певачицу на своје руке, па и ако је њихоме заједно пао ивичице, то се ипак може речти, да јој је спасао живот. Уплашена публика није хтела из позоришта изаћи све докле, докле јој се није са позорнице јавило, да је г. Бартова остала непозлеђена.

\* (Опера „Продана невеста.“) „Vienac“ пита позоришну управу у Загребу, за што не приправља за представу красну оперу сметанову „Продану невесту“, у место „Црнога домина“. „Продана невеста“ пева се у Прагу и Петрограду, те је и на једном и на другом месту сјано успела. А за што се не пева у Загребу? Чули смо, вели „Vienac“, да нека господа, која немају појма о тој опери, говоре: „А што бисмо давали ми ту оперу? Бог зна хоће ли се допасти? Ми је не познајемо!“ Лепих заиста и естетичких разлога! За што се тако не говори о „позоришној безумности“, коју сви знамо као крајње безумље. Не претварајмо се, да смо мудрији, него што смо, да смо мудрији него други просвећени народи.“

Издаје управа српског народног позоришта.

# СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

42. ПРЕДСТАВА

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 18. МАРТА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

## П А Р И С К А С И Р О Т И Њ А.

ДРАМА У 6 РАЗДЕЛА. С ФРАНЦУСКОГ ПРЕВЕО М. И. СТОЈАНОВИЋ.

### О С О Б Е:

Петар Верније . . . . .	Лузић.	Други носач . . . . .	Петровић.
Андрија Верније, син му . . . . .	Марковић.	Полицајни чиновник . . . . .	Божовић.
Плантроз . . . . .	Сајевић	Послужитељ нагвозден. путу.	Пешић.
Вилбрун . . . . .	Суботић.	Путник . . . . .	Станчић.
Фабије Рокфел . . . . .	Недељковић.	Вернијерева . . . . .	Ј. Маринковићка.
Жуберт . . . . .	Зорић.	Антоанета, кћи јој . . . . .	Л. Маринковићева.
Биво . . . . .	Рашић.	Регина Биговљева . . . . .	Ј. Поповићева.
Јосиф . . . . .	Степић.	Клодета . . . . .	Л. Хаџићева.
Први носач . . . . .	Сokolовић.	Алида Вилбрунова . . . . .	М. Станишићева.

Народ, путници, путнице, носачи и сватови.

Прва се радња збива 1840 године у Бордоу, а остале у Паризу 1855.

У уторак 20 марта: „МАГЕЛОНА.“ Драма у 4 чина, од Ј. Колара, с чешког превео Аугуст Шеноа.

Г. М. Станишићева излази по други пут на позорицу.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Од „Зборника позоришних дела“ изашло је до сад пет свезака. У првој је свесци „Школски надзорник, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“ и „Француско-пруски рат“, у четвртој „Краљева сеја“ а у петој „Максим Прнојевић.“ Прве две свеске стоје 20 новч., трећа 30 новч., четврта 50 новч. а пета 40 новч. а. вр.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.